

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-03-08

Diarienummer 0188/23

Projekt och utveckling

Anna Lanne Davidson

Telefon: 031-368 71 60

E-post: anna.davidson@kretsloppochvatten.goteborg.se

Förslag till investeringsnomineringar 2024–2033

Förslag till beslut

Kretslopp och vattennämnden antecknar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Förvaltningen lämnar förslag på investeringsnomineringar, inklusive långsiktig investeringsplan, för åren 2024–2033. För investeringsområdet Vatten- och avlopp har två alternativ på investeringsnomineringar tagits fram, i syfte att visa olika möjliga prioriteringar. För övriga investeringsområden är det samma nivåer i båda alternativen. Förslagen utgår från behov, mål, risker och förmåga för nämndens uppdrag inom VA. Kretslopp och vattennämndens investeringsbehov för vatten, avlopp och avfall perioden 2021–2033 uppgår till 17,1 mdr i alternativ *Proaktiv* och 11,5 mdr i alternativ *Restriktiv*. För åren 2026–2030 har vi, i alternativ *Proaktiv*, ökat investeringsplanen för VA jämfört med föregående års investeringsplan. För exploateringar har en betydande nedskrivning gjorts av investeringsprognosen beroende på konjunktur. Bilagda underlag redovisar investeringsområden och bedömda volymer för investering och reinvestering som vardera innehåller en omfattande mängd projekt. Underlagen redovisar även verksamhetsrisker som omhändertas respektive kvarstår, kapitalkostnadsutveckling, driftkostnadseffekter, bedömning utifrån hållbarhetsdimensioner samt betydande projekt. Området skattefinansierade investeringar, avser skyfall och projektet Tekniskt vatten. Budgetposten förutsätter finansiering via skattemedel både i investerings- och driftbudget.

Kretslopp och vatten

Marianne Erlandson

Förvaltningsdirektör

Bilagor

1. Bilaga; Investeringsnominering Proaktiv inkl bilagor
2. Bilaga; Investeringsnominering Restriktiv inkl bilagor

Ärendet

Kretslopp och vattennämnden har att besluta om förslag till investeringsnomineringar, inklusive långsiktig investeringsplan för åren 2024-2033 och översända det till den centrala budgetutredningen

Beskrivning av ärendet

Förvaltningen har tagit fram investeringsnomineringar, inklusive långsiktig investeringsplan, för åren 2024–2033, som en del i långsiktiga planer enligt förvaltningens styrmodell och stadens årliga budgetarbete. Nomineringarna skickas av nämnden till kommunfullmäktige för beslut.

Förutsättningar

Kretslopp och vatten har följande investeringsområden Vatten- och avlopp, Avfall, VA-utbyggnad (Exploatering), Skyfall och Andra skattefinansierade investeringar (Tekniskt vatten). För Vatten- och avlopp (VA) har två alternativ för investeringsnomineringar tagits fram. Förslagen utgår från behov, mål, risker och förmåga för nämndens uppdrag inom VA. Detta arbetssätt har bland annat tagits fram efter iakttagelser och rekommendationer från stadsrevisionen i en granskning avseende förnyelsen av VA-anläggningen 2021 och låg även till grund för nomineringarna 2023-2032. De båda nomineringsalternativen som tagits fram är alternativ *Proaktiv* och ett alternativ med en betydande lägre investeringstakt, alternativ *Restriktiv*, där investeringsvolymen är planerad efter en minskning mot det proaktiva alternativet med ca 30%. Syfte med att ta fram dessa två alternativ är att visa på olika möjliga val för investeringstakten och prioriteringar. *Proaktiv* alternativet utgår från en ökande förmåga för att uppnå VA-anläggningens behov av förnyelse och utbyggnad så snart det är möjligt, medan alternativ *Restriktiv* visserligen ger en ökad förmåga men betydligt under det beräknade behovet under kommande år och en måluppfyllelse i detta avseende som skjuts utanför nomineringsperioden. Syftet är dock att ge alternativ som kan ge en lägre nivå på taxehöjning.

Bild 1 nedan visar grafen för investeringsvolym, Investeringsnominering 2024-2033, för de båda alternativen. Genomförandet per år som utfall ligger inom ett ungefärligt värde (skuggad yta i bild 1). Det kan uppstå på grund av tidsförskjutningar mellan åren av stora projekt, variation i resurstillgång och tekniska komplikationer som uppstår i projekt.

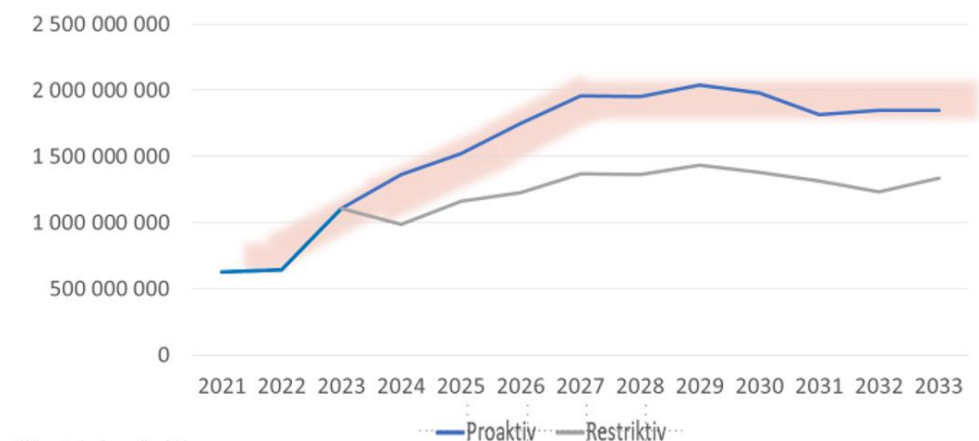

Bild 1. Investeringsnominering 2024-2033, alternativ *Proaktiv* och alternativ *Restriktiv*

Behov och mål

Behov av investeringar finns inom förvaltningens samtliga kärnprocesser: dricksvattenförsörjning, avloppshantering, avfallshantering samt skyfall. De styrs av de mål som förvaltningen tagit fram i de långsiktiga planerna Åtgärdsplan vatten, Regional vattenförsörjningsplan, Åtgärdsplan avlopp, Regional avfallsplan (Göteborgsregionen minskar avfallet), VA-utbyggnadsplan för befintliga områden samt Skyfallsöverenskommelsen. Måldelarna i planerna har varit föremål för nämndbeslut och sätter nivån för den ambition som finns och vad som betraktas som nödvändigt att uppnå. Underlag för planerna finns i utredningar med risk- och konsekvensbedömningar såsom råvattenutredning, avbrottsanalys, bräddrapport, mm. Det finns även så kallade "generalplaneinvesteringar" inom VA-verksamheten vilket styrs av stadens Översiktsplan och Utbyggnadsplanering. Generalplaneinvesteringar är större allmänna och gemensamma utbyggnader av systemet för att kunna försörja utbyggnadsområden för exploatering. De ligger därför också inom investeringar VA i stället för inom exploateringsinvesteringar. Generalplaneprojekt är svåra att styra tidsmässigt då tidplanerna styrs av andra aktörer.

Kretslopp och vattens investeringar är indelade i de ekonomiska definitionerna nyinvesteringar och reinvesteringar. Nämndens investeringar är både värdehöjande och värdeåterskapande åtgärder. Värdehöjande åtgärder definieras som åtgärder där nya anläggningar/funktioner byggs eller prestanda förbättras utöver ursprunglig funktion. Värdeåterskapande åtgärder är de som tillser att ursprunglig funktion bibehålls - även kallat förnyelse. Ungefär hälften av förnyelsebehovet är klassade som reinvesteringar. En viss del av investeringarna räknas också som förnyelse exempelvis där rör byts ut och samtidigt uppgraderas till en större dimension eller för en pumpstation där en ny förbättrad ersätter en gammal enklare. VA-anläggningens behov är i storleksordningen knappt två miljarder kronor per år för en långsiktig hållbarhet under nomineringsperioden utifrån befintlig kunskap. Behovet är definierat som ett årligt behov för att upprätthålla (värdeåterskapande) VA-anläggningen samt utökade krav (värdehöjande) inom miljö, klimat och säkerhet och därtill även stadsutveckling på generalplanenivå. En bedömning, baserat på återanskaffningsvärde, är att förnyelse står för drygt hälften av behovet på två miljarder kronor. Förnyelsen behöver dubbleras för att uppnå VA-anläggningens behov utifrån befintlig kunskap. I bild enligt nedan framgår nivåer för investering, reinvestering och andel förnyelse med utgångspunkt i alternativ *Proaktiv*. Nominering för 2023-2032 framgår också.

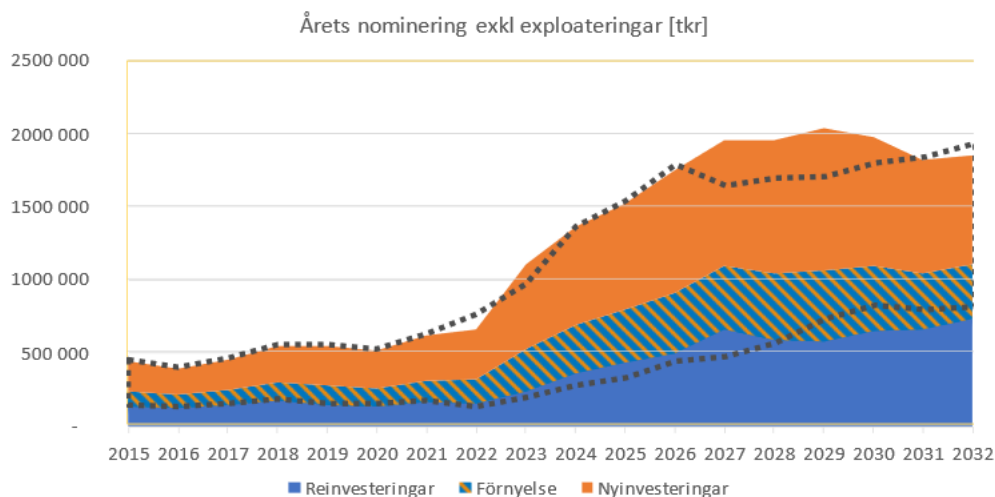

Bild 2. Investeringsnominering 2024-2033 alternativ Proaktiv med reinvesteringen och förnyelsenivåer inlagda. Streckade linjer visar nomineringen 2023-2032. Förnyelsetakt ca 1,1mdr 2033.

Måluppfyllelse och risker

För de två alternativ på investeringsnomineringar VA som tagits fram har måluppfyllelse samt risker och konsekvenser bedömts. Risker kopplat till investeringar uppstår då nämndens uppdrag riskerar att brista i leverans till invånarna och övriga brukare samt uppfyllande av lagkrav. Inom dricksvattenförsörjning är de största riskerna generellt råvattenbrist, otjänligt vatten, leveransavbrott och oplanerade driftkostnader till följd av akuta insatser på en föråldrad anläggning. Avloppshantering har risker såsom källaröversvämningar i hus, översvämningar på vägar mm, dålig vattenstatus, dålig badvattenkvalitet samt dyrare avloppsrening. Måluppfyllelse och risker är också relaterade till staden miljö- och klimatmål. Förvaltningens förmåga att uppfylla målsättningen inom detta område och den strategi som förvaltningen arbetar efter inom detta område är påverkat av den investeringsram som finns att tillgå.

I bild 3 enligt nedan görs en sammanfattning av alternativ *Proaktiv* med måluppfyllelse, konsekvenser och påverkan på stadens medborgare, de utmaningar som alternativet ger och exempel på de stora projekt och satsningar som alternativ proaktiv innefattar.

På samma vis sammanfattas alternativ *Restriktiv* i Bild 4.

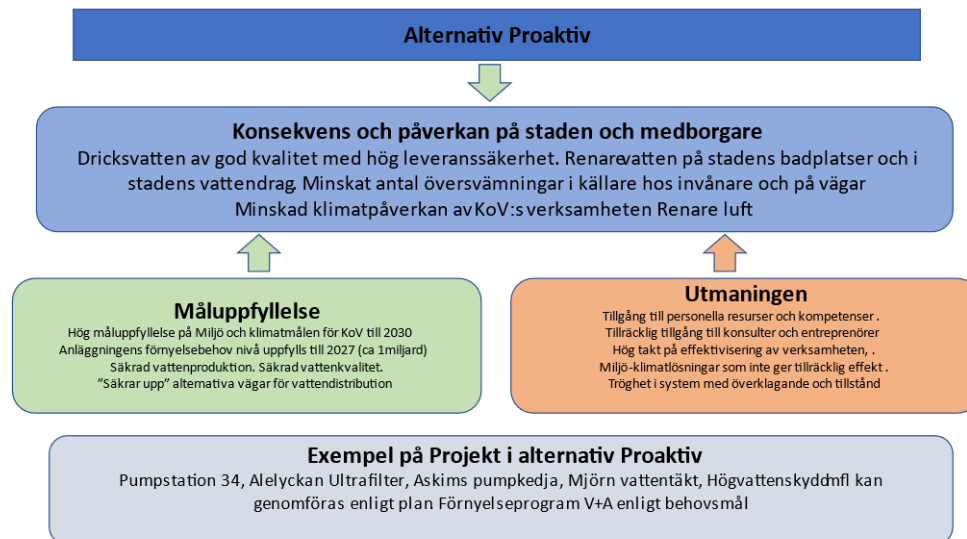

Bild 3. Sammanfattning alternativ Proaktiv.

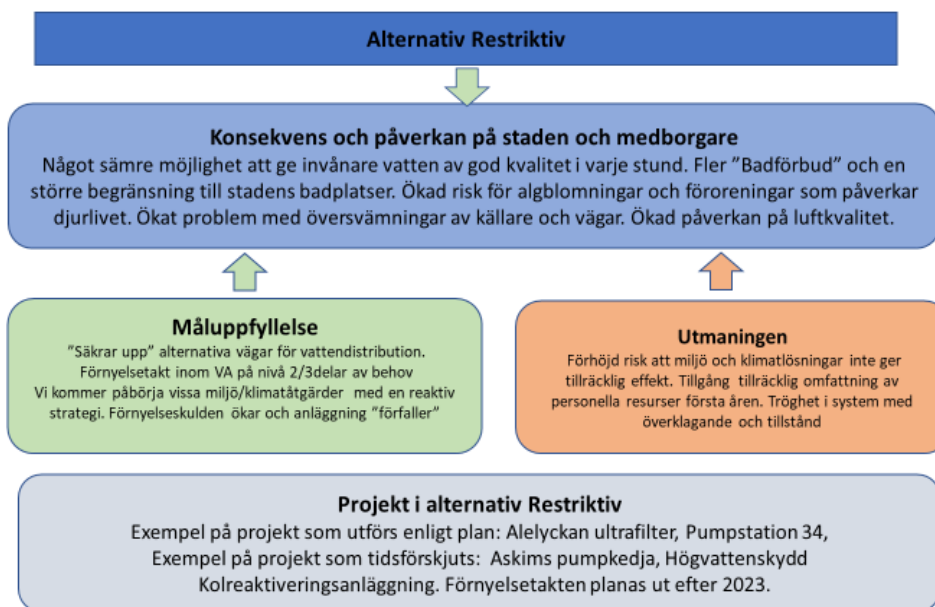

Bild 4. Sammanfattning alternativ Restriktiv.

Förvaltningens förmåga

Genomförandeförmågan för investeringsvolymen är dels beroende av egna personalresurser dels av externa faktorer som vattendomar och andra tillstånd, tillgång till konsulter och entreprenörer samt marknadsläget. Utifrån detta har förvaltningen gjort en bedömning av i vilken takt som förmågan att genomföra investeringsprojekten kan öka för att nå målen. Båda planerna är lagda för att öka förmågan under de första åren men där alternativ *Proaktiv* innebär en fortsatt ökning för att som slutmål ligga på en hög måluppfyllelse. Alternativ *Proaktiv* når måluppfyllelse av behov i mitten av perioden

medan alternativ *Restriktiv* med en lägre investerings- och förnyelsetakt inte når upp till beräknat behov och måluppfyllelse under perioden fram till 2033.

En tydlig politisk viljeinriktning som är stabil över tid bidrar till hög motivation hos och tillgång till personal, konsulter och entreprenörer. Omfattande arbete har påbörjats för att möta förmågan genom ökade bemanning (enligt personalförsörjningsplan), förändrade arbetssätt, utvecklad organisation, utvecklad projektprocess, kompetenshöjning samt dialog med konsulter och entreprenörer. Förväntning är att dessa åtgärder skall ge effekt i takt med att investeringsvolymerna ökar.

Bild 5. Ökad förmåga; åtgärder och förväntade effekter.

Förnyelse av VA-anläggningen förutsätter i högre grad insatser av egen personal än investeringar i nya anläggningar och ledningar. Exempel på sådana insatser är analys, samordning och kontroll av förnyelsearbeten inom befintligt ledningsnät för bibehållen leverans, projektarbeten under pågående drift i vattenverken, inkopplingar av förnyade vattenledningar med höga hygienkrav, mm.

Det är ingen skillnad i förutsättningar mellan alternativen för VA. Båda alternativen kräver en ökad förmåga mot dagens. Förmågan ökar bl.a. genom en utökning av personal enligt personalförsörjningsplan. För att kunna genomföra den ökade förnyelsen för vatten- och avloppsledningsnäten med tillhörande anläggningar föreslås personalvolymen öka på både projekt- och driftavdelningarna inom VA. Utöver detta kommer arbetssätt fortsatt förändras och konsulter nyttjas i den grad det är nödvändigt. Båda alternativen innebär en högre investeringstakt, såväl på nyinvesteringar såväl som på reinvestering avseende ökad förnyelse mot dagens nivå. Men både investerings- såväl som förnyelsetakten ligger betydligt lägre i alternativ *Restriktiv* och den betydande nivåskillnaden syns redan 2024.

Vatten och avlopp samt avfall, ekonomisk dimension

Kretslopp och vattennämndens investeringsbehov för vatten, avlopp och avfall perioden 2021–2033 uppgår i alternativ *Proaktiv* till 17 200 mnkr och i alternativ *Restriktiv* till cirka 11 300 mnkr (se också bild 1 och bild 2).

Alternativ *Proaktiv* har en tydlig ökningstakt i att nå VA-anläggningens beräknade investeringsbehov. Förnyelsetakten ökar kraftigt redan inom planperioden, och ökning fortsätter i samma takt fram till 2027 då en dubblerad förnyelsetakt på vatten- och avloppsledningar har uppnåtts. Förslaget innefattar en succesiv ökning för de prioriterade stora behoven, såväl enskilda stora satsningar som en kraftigt ökad reinvestering och förnyelsetakt på vattendistribution och avloppsavledning (se också Bild 2 ”Sammanfattning alternativ *Proaktiv*”). Jämfört med förra årets nominering ligger ökningen framförallt mellan 2026–2030. Denna ökning är delvis ett resultat av tidigare förskjutning av några stora projekt men också i linje med ambitionen att uppnå det beräknade investeringsbehovet. Den ökade kunskapen om behovet av förnyelse av anläggningar inom våra anläggningar finns med i den ökade investeringen under den aktuella perioden.

Alternativ *Restriktiv* för VA har en ökningstakt som bromsas in efter 2023 då flera större projekt behöver skjutas på framtiden och förnyelsetakten planar ut jämfört med alternativ *Proaktiv*. Prioriteringar mellan projekt inom området för de stora behoven kommer behövas göras i detta alternativ (se också Bild 3 ”Sammanfattning alternativ *Restriktiv*”).

Båda alternativen uppfyller behoven för stadens planerade stadsutveckling inom generalplaneinvesteringar, där bland annat utbyggnad av överföringsledningar på Norra Hisingen ingår men i alternativ *Restriktiv* kan satsningar bli något senarelagda.

Kapitaltjänstkostnader för alla investeringar finansieras genom debitering av VA-kollektivet enligt gällande VA-taxa och avfallskollektivet enligt gällande avfallstaxa.

Kapitalkostnaderna kommer att öka under planperioden i alternativ *Proaktiv* med 187 mnkr och med alternativ *Restriktiv* med 165 mnkr. Skillnaderna är relativt små under de första åren men sett över 10 års perioden ökar kostnaderna för alternativ *Proaktiv* med 700 mnkr och med alternativ *Restriktiv* med 483 mnkr (gäller perioden 2021–2033). Se bild 6 där kapitalkostnadens ökning i de båda alternativen framgår.

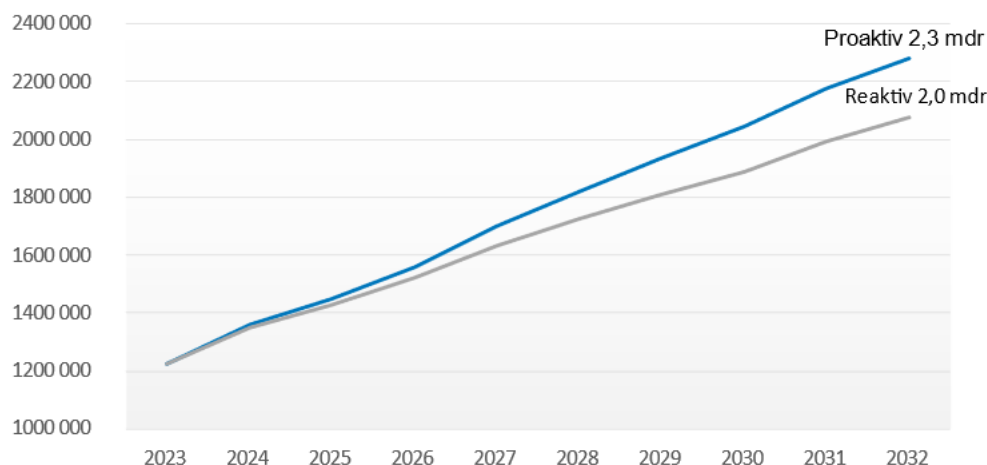

Bild 6. Kostnadsökning kapitalkostnader för alternativ Proaktiv och alternativ Restriktiv.

VA-utbyggnad (Exploatering)

Utbyggnad VA för exploatering uppgår till ca 540 mnkr under planperioden och därtill 1 200 mnkr år 2026–2033. I nomineringen har hänsyn tagits till stadens prognos för utbyggnadstakt och en kraftig minskning har gjorts mot föregående års nominering.

Belopp i mnkr	Utfall		Prognos				
	2021	2022	2023	2024	2025	2021-2025	2026-2033
VA-utbyggnad	-70	-88	-120	-120	-140	-538	-1 200
VA-anslutnings-avgifter (från explo)	52	76	79	80	83	370	
VA-Utbyggnads-netto	-18	-12	-41	-40	-57	-168	
Budget 2021-2025						-596	

Skattefinansierade investeringar

Investeringsbehovet för skyfallsåtgärder är ca 1 220 mnkr för år 2024–2033. Område Övriga skattefinansierade investeringar finns även i år inlagt och beräknas till 500 mnkr och avser projektet Tekniskt vatten. Budgetposterna förutsätter finansiering via skattemedel både i investeringsbudget och driftbudget.

Förvaltningens sammantagna bedömning

Förvaltningen förordar investeringsnominering enligt alternativ *Proaktiv*. Detta alternativ innefattar en tydlig ökningstakt för att nå VA-anläggningens behov inom miljö, klimat och leveranssäkerhet och därtill även planerad stadsutveckling. Alternativet minskar riskerna för VA-verksamheten och ger bättre förutsättningar att upprätthålla nämndens uppdrag. Exempel på stora behov som omhändertas i alternativ *Proaktiv* är att byggnation av ny råvattentäkt delvis kommer vara genomförd under planperioden. Detta är en förutsättning för att kunna renovera råvattentunnlarna. Förvaltningen kommer att kunna påbörja renovering av ej vattenfyllda delar före ny råvattentäkt är på plats, men inte de vattenfyllda delarna. Råvattentunnlarna är en av VA-anläggningens största risker, då de är 60 år gamla, delvis vattenfyllda och inte kunnat inspekteras i stora delar sedan de byggdes. För dricksvattendistribution färdigställs projektet Södra ringen stomnät, vilket ger en ökad leveranssäkerhet av dricksvatten i södra och västra Göteborg. Alternativ *Proaktiv* innefattar en ökad takt av förnyelse för vattenanläggningar och ledningar. För avlopp följer vi enligt alternativ *Proaktiv* planen för Åtgärdsplan avlopp (ÅPA) med minskad bräddning och minskat tillskottsvatten. En ökad takt av förnyelse inom avlopp ingår. Vi färdigställer också projekt för flera stora pumpstationer och pumpkedjor. Förbättring av dagvatten och högvattenskydd ingår. Alternativet utgår också från att det finns utrymme för en aktiv roll inom miljö -och klimatarbetet med förutsättning att ha målsättning att vara ledande på flera områden. För övriga investeringsområden uppfylls i alternativ *Proaktiv* nödvändiga behov för att nå målen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Nämndens investeringsvolym påverkar taxebehovet för lång tid framöver, särskilt på VA-området. De höga investeringsvolymerna kommer att medföra, och har redan medfört, en kraftigt ökad låneskuld, ökade kapitalkostnader och därmed en ökad räntekänslighet.

Flera stora investeringar och investeringsområden inom nämnden finansieras med gröna obligationer och det är ett underlag för stadens upplåning. Med alternativ *Proaktiv* så minskar riskerna för oplanerade stora driftkostnader till följd av akuta insatser på en föråldrad VA-anläggning och dyrare avloppsreningen till följd av inläckande tillskottsvatten i ett föråldrat i ledningsnät. Förslaget innebär också att underhållsskulden minskar under perioden med målsättning att inte skjuta problem till kommande generationer i staden.

Båda alternativen innebär en ökning av egen personal och en ökad driftkostnad.

Alternativ *Proaktiv* kommer att påverka VA-verksamhetens totala kostnader mer än det alternativ *Restriktiv* med ca 12 mnkr för år 2024 och ytterligare lika mycket för år 2025. De totala kostnaderna beräknas öka med cirka 210 mnkr för hela tioårsperioden om man väljer det alternativ *Proaktiv*.

Skillnaden mellan kapitalkostnaden för alternativ *Proaktiv* och alternativ *Restriktiv* är i stort sett lika stora. Kapitaltjänstkostnaderna för *Proaktiv* ökar totalt med 42 mnkr för perioden år 2021–2025 och 205 mnkr för perioden år 2026–2033.

Bedömning ur ekologisk dimension

Den ekologiska dimensionen är grundläggande för förvaltningens verksamhet. Kretslopp och vattens övergripande syfte är att erbjuda långsiktigt hållbara lösningar för stadens VA-försörjning och avfallshantering. Den föreslagna investeringsplanen är ett för staden viktigt bidrag för att inte överlämna de stora miljöproblemen till nästa generation göteborgare. Planen utgår också från att förvaltningen tar en aktiv roll och eftersträva höga ambitionsmål i klimat och miljöarbetet.

Bedömning ur social dimension

Uppdraget är att förse samtliga brukare och kunder med säker och effektiv produktion och leverans av dricksvatten, säker avledning av avloppsvatten och en effektiv och miljömässigt korrekt avfallshantering. Planen bidrar till bättre möjligheter för friluftsliv som bad mm och social trygghet i att ha tillgång till hälsosamt och gott dricksvatten. Miljö- och klimatåtgärder på tex schaktfria metoder och högre grad av eldrivna arbetsfordon påverkar också den sociala dimensioner genom bättre luftkvalité och mindre buller som påverkar livskvaliteten för de som bor och vistas i staden.